

Súd: Krajský súd Bratislava
Spisová značka: 3Co/94/2021
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1121200442
Dátum vydania rozhodnutia: 29. 10. 2021
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Roman Bolebruch
ECLI: ECLI:SK:KSBA:2021:1121200442.1

Uznesenie

Krajský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Romana Bolebrucha a sudcov Mgr. Patricie Skotnickej a JUDr. Alexandry Hanusovej v spore žalobcu: T. A., J..S..Z., O.: XX XXX XXX, Q. X, T., zastúpeného Advokátskou kanceláriou D.. C. T., J..S..Z., O.: XX XXX XXX, H. XX, Q., proti žalovanému: R. J., J. X, T., zastúpenému I. I. P. J..S..Z., O.: XX XXX XXX, H. U. E. XX, T., o určenie neexistencie záväzku, na odvolanie žalobcu proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I zo dňa 01.02.2021, č.k. 23C/3/2021-35, takto

rozhodol:

Odvolací súd napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie **p o t v r d z u j e**.

Žalovanému proti žalobcovi nepriznáva nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

o d ô v o d n e n i e :

1. Napadnutým uznesením súd prvej inštancie zastavil konanie, v ktorom sa žalobca na podklade žaloby zo dňa 15.01.2021 domáhal voči žalovanému určenia, že záväzok, ktorý mu mal vzniknúť z titulu zmluvy o postúpení pohľadávky uzatvorenej dňa 23.06.2020 medzi spoločnosťou J., J..S..Z.. ako postupcom na R. J. ako postupníka, neexistuje.

2. V odôvodnení uznesenia uviedol, že podľa skutkových tvrdení uvedených žalobcom v žalobe prebieha na Okresnom súde Bratislava I konanie pod sp. zn. 11C/25/2020, v ktorom sa žalovaný, v procesnom postavení žalobcu, voči nemu domáha zaplatenia sumy 106.000 eur s príslušenstvom na základe zmluvy o postúpení pohľadávky uzatvorenej podľa § 524 a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“). Túto zmluvu však žalobca neuznával, čo do právneho dôvodu a výšky, pre neexistenciu primárneho záväzku zo zmluvy o sprostredkovaní kúpy nehnuteľností medzi ním a spoločnosťou J., J..S..Z.. Zmluva o postúpení pohľadávky podľa mienky žalobcu nespĺňala podstatné náležitosti a trpela viacerými vadami spôsobujúcimi jej absolútnu neplatnosť, keď v nej nebol dostatočným spôsobom špecifikovaný predmet postúpenia, ani výška odplaty.

3. Pred posudzovaním dôvodnosti samotnej žaloby skúmal súd prvej inštancie podmienky konania, za ktorých môže o veci konať a rozhodnúť. V tomto smere poukázal na právnu teóriu a na ňu nadväzujúcu ustálenú súdnu prax, podľa ktorej prekážku začatého konania pre určovaciu žalobu (či už kladnú alebo zápornú) tvorí žaloba na plnenie, ak sa týka toho istého subjektívneho práva, resp. právneho vzťahu. Rovnako v zmysle konštantnej súdnej praxe (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. R 110/2003, podporne uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 08.03.2007, sp. zn. 26Cdo/2659/2005) predstavuje právoplatné rozhodnutie o žalobe na plnenie vždy prekážku veci právoplatne rozhodnutej (res iudicata) pre žalobu na určenie, a to z dôvodu, že tým bola súčasne posúdená existencia, či neexistencia určitého právneho vzťahu alebo práva, z ktorého bolo žalované plnenie.

4. V predmetnej veci sa žalobca určovacou žalobou podľa § 137 písm. c) zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „C.s.p.“) domáhal určenia neexistencie záväzku, ktorý mu mal voči žalovanému vzniknúť na základe zmluvy o postúpení pohľadávky uzatvorenej medzi sporovými stranami (zmluva nebola uzatvorená sporovými stranami - pozn. odvolacieho súdu) dňa 23.06.2020. Z podanej žaloby, k nej pripojených dôkazov, ako aj z obsahu pripojeného spisového materiálu Okresného súdu Bratislava I vo veci sp. zn. 11C/25/2020 konajúci súd pritom zistil, že v uvedenom skôr začatom konaní žalovaný, v procesnom postavení žalobcu, uplatňuje voči žalobcovi (v procesnom postavení žalovaného) peňažnú pohľadávku v sume 106.000 eur s príslušenstvom, ktorá mala byť predmetom napádaného postúpenia. Žalobca napáda zmluvu o postúpení a existenciu postúpenej pohľadávky v oboch súdnych konaniach s tým, že vzhľadom na potrebu posúdenia platnosti tejto zmluvy a od nej sa odvíjajúcej otázky aktívnej vecnej legitímácie postupníka sa rozhodol tohto nároku domáhať aj samostatnou určovacou žalobou. Podľa mienky konajúceho súdu však žalobca opomenul tú skutočnosť, že otázka existencie jeho záväzku voči osobe postupníka (žalobcu v konaní sp. zn. 11C/25/2020) z titulu zmluvy o postúpení bude z hľadiska jej platnosti prejudiciálne posudzovaná v rámci rozhodovania súdu o žalobe na plnenie, ktorá v danom prípade predstihla žalobu na určenie. Z uvedených dôvodov podanie žaloby na plnenie podľa § 137 písm. a) C.s.p. vytvára prekážku litispendencie (začatého konania) pre negatívnu určovaciu žalobu, predmetom ktorej má byť posúdenie identického záväzku medzi rovnakými stranami sporu; v danom prípade sú teda splnené podmienky totožnosti predmetu konania, ako i totožnosti strán sporu. Skôr podaná žaloba na plnenie tak konzumuje podanú určovaciu žalobu, predmetom ktorej je posúdenie existencie totožného záväzku (platnosti zmluvy o postúpení pohľadávky) medzi totožnými stranami sporu. V konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11C/25/2020 sa rieši prejudiciálna otázka, ktorá by bola základnou a identickou otázkou ako v prebiehajúcom konaní o určovacej žalobe. Na uvedené závery pritom nemali žiaden vplyv konajúcemu súdu známe právne názory vyslovené v rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 28.01.2009, sp. zn. 1Cdo/76/2007, v ktorom tento pri posudzovaní naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok riešil výlučne otázku možnosti dlžníka domáhať sa určenia neplatnosti zmluvy o postúpení pohľadávky, hoci nebol účastníkom zmluvy. Uvedené rozhodnutie tak podľa mienky konajúceho súdu neriešilo vzťah určovacej žaloby a žaloby na plnenie z pohľadu prekážok konania a jeho závery sa vzťahovali na prípad, kedy by sa dlžník z dôvodu právnej istoty domáhal posúdenia platnosti zmluvy, resp. existencie záväzku z tejto zmluvy ešte pred tým, ako by došlo k podaniu žaloby na plnenie. Súd prvej inštancie v tejto súvislosti poukázal na právne podstatný rozdiel v tom, či došlo skôr k podaniu určovacej žaloby alebo žaloby na plnenie, nakoľko žaloba na plnenie nevytvára vo vzťahu k skôr podanej určovacej žalobe prekážku litispendencie. Odhliadnuc od zásady hospodárnosti konania a zabráneniu množenia sporov ako argumentácie svedčiacej v prospech konštatovania naliehavého právneho záujmu, posúdil za irelevantnú argumentáciu žalobcu o potrebe posúdenia otázky existencie/neexistencie záväzku v samostatnom konaní na základe samostatnej žaloby, nakoľko otázku vecnej legitímácie posudzuje súd v každom sporovom konaní, a to bez ohľadu na to, či ju strana namieta alebo nie a strana v záujme úspechu v konaní je za týmto účelom oprávnená tvrdiť a preukazovať skutočnosti svedčiace v prospech, príp. neprospech záveru o danosti vecnej legitímácie. Inak povedané, nepodanie určovacej žaloby by nemalo vplyv na povinnosť súdu sa vždy najprv zaoberať otázkou vecnej legitímácie strán sporu.

5. Na uvedenom základe, za súčasne aplikácie § 131, § 156, § 159, § 161 ods. 1 a ods. 2 C.s.p., konajúci súd konanie pre existenciu neodstrániteľnej prekážky konania v podobe skôr začatého konania vedeného na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11C/25/2020, zastavil.

6. Vzhľadom na zastavenie konania, súd prvej inštancie nepovažoval za potrebné doručovať žalobu protistrane, a tým i rozhodovať o vzájomnom vzťahu strán sporu, pokiaľ išlo o náhradu trov konania.

7. Proti uzneseniu súdu prvej inštancie podal v zákonom stanovenej lehote odvolanie žalobca z dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. b) C.s.p., majúci za to, že mu konajúci súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Uviedol, že žalobu o určenie neexistencie záväzku, podal z dôvodu, že žalovaný, v procesnom postavení žalobcu, podal proti nemu inú žalobu o zaplatenie pohľadávky, v ktorej svoju aktívnu vecnú legitímáciu odvíjal od napadnutej dohody o postúpení pohľadávky. Nestotožnil sa s názorom konajúceho súdu, v zmysle ktorého súd, rozhodujúci o žalobe na plnenie, si má ako predbežnú otázku posúdiť existenciu, či neexistenciu práva alebo právneho vzťahu, o ktorých nebolo doposiaľ rozhodnuté a z toho prameniaca záver o tom, že žaloba na plnenie konzumuje žalobu o

určenie a vytvára tak prekážku začatej veci; táto okolnosť totiž nevyplýva z ustanovení C.s.p. V tejto súvislosti žalobca s poukazom na komentár k Občianskému súdnému rádu mal za to, že pokiaľ súd v konaní o splnení povinnosti posúdi existenciu, či neexistenciu práva len ako predbežnú otázku, jeho posúdenie sa nepremietne do výroku rozsudku, a preto taký rozsudok nemôže byť záväzným v otázke určenia existencie, či neexistencie práva alebo právneho vzťahu. V takom prípade nejde o prekážku litispendencie, ani rei iudicatae vo vzťahu k neskôr začatému konaniu o určenie. Obdobný postoj pritom zaujala i časť kolektívu autorov komentára k Civilnému sporovému poriadku. I keď prezentovaný názor sa vzťahuje na konzumpciu žaloby na plnenie a žaloby na určenie pre prekážku rei iudicatae, mal žalobca za to, že analogicky ho treba uplatniť aj vo vzťahu k prekážke litispendencie, keďže ide o prekážku z dôvodu existencie totožného sporového konania len s rozdielom, že pri litispendencii ide o prekážku neukončeného konania. V súčasnom štádiu konania, kedy nedošlo k prejedaniu nároku na plnenie, nie je podľa žalobcu v možnostiach súdu prvej inštancie vo veci žaloby o určenie vyvodiť náležitý záver o tom, ako bude súd v konaní o plnenie postupovať, a teda, či bude posudzovať platnosť dohody ako prejeduciálnu otázku. Ak by i túto otázku posudzoval, poukázal na to, že žiadna zo sporových strán nepodala návrh na vydanie medzitimného rozsudku. Z výroku súdneho rozhodnutia v konaní o plnenie, v prípade úspechu žalobcu, nemožno nijako vyvodiť výrok o platnosti právneho úkonu, či neexistencie práva. Podľa mienky žalobcu doterajšie náhľady a súdna prax v istom zmysle suplovali neexistenciu funkčnej právnej úpravy medzitimného rozsudku, ktorá však s účinnosťou nového procesného kódexu už existuje, a preto je potrebné prehodnotiť vzájomné vzťahy určovacieho výroku a výroku na plnenie. Výrok o splnení povinnosti už nemôže mať účinok na prejudiciálne posúdenie existencie alebo neexistencie práva, ktoré determinuje výrok o plnení. Tieto funkcionality totiž prebral medzitimný rozsudok podľa § 214 ods. 2 C.s.p., o ktorého vydanie v konaní vedenom pod sp. zn. 11C/25/2020 nepožiadali. Svojou povahou je pritom návrh na vydanie medzitimného rozsudku určovacou žalobou so všetkými z toho vyplývajúcimi dôsledkami, vrátane povinnosti preukázania naliehavého právneho záujmu. V tejto súvislosti žalobca zdôraznil, že podľa komentovaného znenia Civilného sporového poriadku, v prípade ak by došlo k podaniu osobitnej žaloby, ktorej petit by spĺňal pojmové znaky podľa § 214 ods. 2 C.s.p., prichádzalo by do úvahy spojenie vecí, a nie zastavenie konania. Žalobca na uvedenom uzavrel, že nová procesná úprava umožňuje, aby existoval osobitný určovací výrok, ktorý nadobúda právoplatnosť samostatne a nezávisle od výroku na plnenie, a preto navrhol napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

8. Žalovaný sa k odvolaniu žalobcu písomne nevyjadril.

9. Odvolací súd viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania (§ 379, § 380 C.s.p.), preskúmal napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie, prejednal odvolanie žalobcu bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 ods. 1 C.s.p. a contrario) a dospel k záveru, že odvolanie žalobcu nie je dôvodné, keďže právny záver konajúceho súdu o existencii prekážky veci začatej vykazuje známky vecnej správnosti.

10. Podľa platnej právnej úpravy patrí k nedostatkom podmienok súdneho konania podľa § 161 ods. 1 C.s.p. i prekážka začatého súdneho konania (litispendencia). Začatie konania bráni tomu, aby o tom istom spore prebiehalo na súde iné konanie. Ak na súde prebieha konanie o tom istom spore, súd zastaví konanie, ktoré sa začalo neskôr (§ 159 C.s.p.). Prekážka litispendencie teda predstavuje neodstrániteľný nedostatok podmienok konania, pri ktorej, ak ju súd zistí v ktoromkoľvek štádiu, je povinný konanie zastaviť. Predpokladom litispendencie pritom je totožnosť strán sporu, predmetu konania a skutkových okolností, od ktorých sa odvodzuje právo v skôr začatom konaní. Pokiaľ ide o totožnosť strán sporu, táto je daná vtedy, ak strany sporu vystupujú v oboch súdnych konaniach, a to i v opačnom procesnom postavení, ale i vtedy, ak pôvodná strana sporu v prvom konaní je vystriedaná právnym nástupcom v druhom konaní. Pokiaľ ide o totožnosť predmetu sporu, ten je daný, ak ide o nárok vyvodzovaný z rovnakých skutkových okolností, pričom v tomto smere je rozhodujúci nielen petit návrhu na začatie konania, ale i to ako je zdôvodnený. Pre posúdenie, či tu je prekážka začatej veci, je rozhodujúci stav v čase rozhodnutia súdu v neskôr začatom konaní (k tomu R 97/2003).

11. Z obsahu spisu vyplýva, že na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11C/25/2020, prebieha konanie, v ktorom sa žalovaný, v procesnom postavení žalobcu, domáha voči žalobcovi, v procesnom postavení žalovaného, zaplata sumy 106.000 eur s príslušenstvom, dôvodiac, že spoločnosť J., J..S..Z.. ako postupca na neho zmluvou o postúpení pohľadávky zo dňa 23.06.2020 postúpila pohľadávku z titulu nesplnenia záväzku kúpy pozemkov, ktoré mal žalobca (ako žalovaný) kúpiť v zmysle ústnej zmluvy o sprostredkovaní kúpy nehnuteľností evidovaných v katastrálnom území Trnava; za

týmto účelom predmetná spoločnosť vyplatila žalobcovi (v konaní sp. zn. 11C/25/2020 ako žalovanému) celkovo sumu 106.000 eur, ktorú jej nevrátil. V prebiehajúcom konaní (sp. zn. 23C/3/2021) prebieha spor medzi tými istými stranami sporu ako v konaní sp. zn. 11C/25/2020, avšak v opačnom procesnom postavení (čím je daná totožnosť strán sporu) ohľadne určenia, že záväzok žalobcu voči žalovanému vzniknutý zo zmluvy o postúpení pohľadávky neexistuje. Žalobca neuznáva pohľadávku postúpenú na žalovaného v sume 106.000 eur, čo do právneho dôvodu, aj výšky, tvrdiac, že táto neexistuje, popierajúc pritom existenciu zmluvy o sprostredkovaní kúpy nehnuteľností, ako i samotnú aktívnu vecnú legitimáciu žalovaného ako žalobcu v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11C/25/2020. Žalobca považuje zmluvu o postúpení pohľadávky za neplatnú explicitne z dôvodu, že pôvodný záväzok nevznikol, neexistuje, a preto ani spoločnosť J., J.S.Z. nemohla byť nositeľom domnelého práva, pre nedostatok všetkých podstatných náležitostí zmluvy ako právneho úkonu (pohľadávka nie je dostatočne špecifikovaná, nie je zrejmy právny titul), ako i pre rozpor s dobrými mravmi. Podľa mienky žalobcu, i v prípade platnosti zmluvy o postúpení pohľadávky, by išlo o nepostupiteľnú pohľadávku. Žalobca pritom odôvodňuje naliehavý právny záujem na podanej žalobe v potrebe ustálenia aktívnej vecnej legitimácie žalovaného ako žalobcu v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11C/25/2020.

12. Vychádzajúc z vyššie uvedeného dospel odvolací súd k zhodnému právnomu názoru ako súd prvej inštancie o tom, že skôr začaté konanie vedené na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11C/25/2020, bráni prebiehajúcemu konaniu pod sp. zn. 23C/3/2021, pretože je daná totožnosť sporu, a to z hľadiska totožnosti sporových strán, ktoré vystupujú v oboch konaniach v opačnom procesnom postavení, ako aj z hľadiska totožnosti predmetu sporu. Tá je daná tým, že v konaní o zaplatenie sumy 106.000 eur s príslušenstvom bude Okresný súd Bratislava I posudzovať existenciu aktívnej vecnej legitimácie žalobcu (v prebiehajúcom konaní žalovaného), pričom ako prejudiciálnu otázku bude riešiť existenciu alebo neexistenciu jeho pohľadávky (záväzku žalovaného) vyplývajúcej zo zmluvy o postúpení pohľadávky zo dňa 23.06.2020, vrátane jej platnosti, a teda sa bude prejudiciálne zaoberať takými skutočnosťami, ktoré by predstavovali základné otázky v konaní o určovacej žalobe (o určenie neexistencie záväzku žalobcu zo zmluvy o postúpení pohľadávky), ktorá je predmetom prebiehajúceho konania. Nie je pritom podstatné, a v tomto smere sa preto nemožno stotožniť s odvolacou argumentáciou žalobcu, že tieto evidentne sporné otázky nenájdu svoje priame vyjadrenie v enunciate súdneho rozhodnutia, keďže ich vyriešenie bude vyjadrené v odôvodnení rozhodnutia vo veci samej (sp. zn. 11C/25/2020), a to, či už Okresný súd Bratislava I žalobe vyhovie alebo túto ako nedôvodnú zamietne. V konaní o zaplatenie sumy 106.000 eur s príslušenstvom pritom môže žalobca (v procesnom postavení žalovaného) uvádzať všetky tvrdenia týkajúce sa tak aktívnej vecnej legitimácie, jej absencie, ako aj neplatnosti zmluvy o postúpení pohľadávky a neexistencie pôvodného záväzku a predkladať k nim dôkazy, s ktorými sa bude Okresný súd Bratislava I povinný zaoberať a prejudiciálne ich vyhodnotiť. V tomto smere dokonca žalobcovi nič nebráni v tom, aby postupom podľa § 214 ods. 2 C.s.p. navrhol medzitymným rozsudkom rozhodnúť o (ne)existencii jeho záväzku voči žalovanému vyplývajúceho zo zmluvy o postúpení pohľadávky, a tak si zabezpečiť súdne rozhodnutie, ktorého vydania sa domáhal v prebiehajúcom konaní.

13. Možno teda uzavrieť, že konanie o zaplatenie sumy 106.000 eur s príslušenstvom predstavuje prekážku litispendencie pre konanie o určenie neexistencie záväzku vyplývajúceho zo zmluvy o postúpení pohľadávky, nakoľko otázka, či tu právo (v danom prípade povinnosť) je alebo nie je bude posúdená v konaní o žalobe na plnenie vychádzajúcej z toho istého právneho vzťahu. Na uvedenom základe odvolací súd napadnuté uznesenie ako vo výroku vecne správne podľa § 387 ods. 1 C.s.p. potvrdil.

14. Odvolacím súdom prijatý právny názor pritom v plnej miere korešponduje i s aktuálnou súdnou praxou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý i v podmienkach nového civilného procesného kódexu zotrval na doterajšej stabilnej súdnej judikatúre, podľa ktorej skôr začaté a prebiehajúce konanie medzi tými istými subjektami, i keď v opačnom procesnom postavení, ktorého predmetom je splnenie povinnosti, tvorí prekážku litispendencie vo vzťahu k určovacej žalobe, vychádzajúcej z toho istého skutku, ktorý bude predmetom právnej kvalifikácie v konaní o plnenie (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 04.09.2018, vo veci sp. zn. 8Cdo 125/2016).

15. Odvolací súd rozhodol o nároku na náhradu trov odvolacieho konania podľa § 396 ods. 1 C.s.p. v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 C.s.p. tak, že žalovanému, ktorý mal v odvolacom konaní úspech, nepriznal proti žalobcovi, ktorý úspech nemal, nárok na náhradu trov odvolacieho konania, nakoľko z obsahu spisu vyplýva, že mu žiadne trovy v odvolacom konaní nevznikli.

16. Toto rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Bratislave pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 C.s.p.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C.s.p.).